

DOI: <https://doi.org/10.36885/nzdpm.2024.40.155-170>

УДК 582.37/.39 : 581.9

Кузярін О.Т., Новіков А.В.

РІД *ASPLENIUM* L. (ASPLENIACEAE) В КОЛЕКЦІЇ СУДИННИХ РОСЛИН ГЕРБАРІЮ LWS

Проведено облік і порівняльний аналіз гербарних зразків роду *Asplenium* L. з основного фонду гербарію Державного природознавчого музею НАН України. Для цього застосовано електронну базу даних "Біорізноманіття України" / "Biodiversity of Ukraine". В основному фонді музею зафіксовано 12 видів роду *Asplenium* (373 гербарні зразки). За кількістю гербарних зразків у порядку зменшення вони розподіляються наступним чином: *Asplenium trichomanes* L. (113 зразків), *A. ruta-muraria* L. (69), *A. viride* Huds. (67), *A. scolopendrium* L. (62), *A. septentrionale* (L.) Hoffm. (26), *A. adiantum-nigrum* L. (16), *A. ceterach* L. (7), *A. fissum* Willd. (3), *A. fontanum* (L.) Bernh. (3), *A. × germanicum* Weis subsp. *heuffleri* (Reichardt) A. Bobr. (3), *A. marinum* L. (3) та *A. seelosii* Leybold (1). За географічним розподілом місцезнаходжень переважають гербарні збори з західного регіону України (Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська, Тернопільська області). Поодинокі та нечисленні гербарні збори роду *Asplenium* приурочені до інших регіонів України, а також до країн Центральної, Південної та Західної Європи (Польща, Чехія, Угорщина, Румунія, Німеччина, Австрія, Франція, Італія, Іспанія тощо). Сім представників роду з музейної колекції мають природоохоронний статус. Зокрема, два види (*A. × germanicum* subsp. *heuffleri* і *A. adiantum-nigrum*) охороняються на загальнодержавному рівні, а інші п'ять видів (*A. ruta-muraria*, *A. scolopendrium*, *A. septentrionale*, *A. viride* і *A. trichomanes*) перебувають в офіційних переліках регіонально рідкісних рослин в межах окремих регіонів України.

Ключові слова: *Asplenium*, судинні рослини, гербарна колекція, основний фонд, локалітети, раритетні види, електронна база даних «Біорізноманіття України», Державний природознавчий музей.

Рід *Asplenium* L. або Асплений (Костянець) нараховує близько 700 видів, що поширені на всій земній кулі (Безсмертна, Перегрим, Вашека, 2012; Вашека, Безсмертна, 2012). Види роду приурочені переважно до відслонень материнських кристалічних порід (гранітів, пісковиків, вапняків тощо).

Аналізуючи історію вивчення роду *Asplenium* встановлено, що за останні 150 років для території сучасної України наводилося до 16 його видів та гібридів: *A. adiantum-nigrum* L., *A. × adulteriniforme* Lovis, Meizen & Reichstein., *A. × alternifolium* Wulfen, *A. billoti* F.W. Schultz, *A. ceterach* L., *A. cuneifolium* Viv., *A. fontanum* (L.) Bernh., *A. × germanicum* Weiss., *A. × heuffleri* Reichardt, *A. obovatum* Viv., *A. ruta-muraria* L., *A. scolopendrium* L. (*Phyllitis scolopendrium* (L.) Newm.), *A. septentrionale* (L.) Hoffm., *A. × souchei* Litardt., *A. trichomanes* L. та *A. viride* Huds. (Безсмертна, Перегрим, Вашека, 2012; Вашека, Безсмертна, 2012; Визначник рослин ..., 1977; Голубев, 1996; Определитель высших растений ..., 1987; Флора УРСР, 1938; Hassler, 2019; Knapp, 1872).

Відповідно до останньої ревізії (Безсмертна, Перегрим, Вашека, 2012) на зазначеній території підтверджено 14 таксонів роду *Asplenium*, у т. ч. чотири гібридогенного походження (*A. × alternifolium* Wulfen ex Jacq., *A. × heufleri* Reichardt, *A. × protoadulterinum* Lovis et Reichstein та *A. × souchei* Litardt.). Серед них, за даними В.М. Голубева (Голубев, 1996), 11 таксонів ростуть в Криму.

До найпоширеніших автохтонних таксонів у межах роду належать *A. septentrionale* і *A. trichomanes*. Інші види та їхні гібриди (*A. × alternifolium* – гібрид між *A. septentrionale* і *A. trichomanes*, *A. × germanicum* – між *A. × alternifolium* і *A. trichomanes* тощо) трапляються спорадично. Враховуючи сучасну інформацію щодо таксономічного складу та хорології роду *Asplenium*, метою наших досліджень було визначення його репрезентативності у гербарії LWS Державного природознавчого музею НАН України (ДПМ).

Матеріал і методика досліджень

Проведено облік і порівняльний аналіз гербарних зразків роду *Asplenium* з основного фонду гербарію LWS. Для цього застосовано електронну базу даних Центр Даних "Біорізноманіття України" ("Biodiversity of Ukraine" – ЦДБУ). Для позначення електронних облікових номерів для записів, представлених у ЦДБУ вжито скорочення ЕОН.

Результати досліджень

В основному фонді гербарію LWS зафіксовано 12 видів роду *Asplenium* L. у складі 372 гербарних зразків, що внесені до електронної бази даних «Біорізноманіття України» / «Biodiversity of Ukraine» (рис. 1). За кількістю гербарних зразків у порядку зменшення вони розподіляються наступним чином: *Asplenium trichomanes* (113), *A. ruta-muraria* (67), *A. viride* (66), *A. scolopendrium* (62), *A. septentrionale* (26), *A. adiantum-nigrum* (16), *A. ceterach* (7), *A. fissum* Willd. (3), *A. fontanum* (3), *A. × germanicum* Weis subsp. *heufleri* (Reichardt) A. Bobr. (3), *A. marinum* L. (3) і *A. seelosii* Leybold (1). Серед 14 автохтонних таксонів роду, що наводяться для території сучасної України, в гербарії Музею представлено 9 одиниць (*A. adiantum-nigrum*, *A. ceterach*, *A. fontanum*, *A. × heufleri* (*A. × germanicum*), *A. ruta-muraria*, *A. scolopendrium*, *A. septentrionale*, *A. trichomanes* і *A. viride*).

За географічним розподілом місцезнаходжень переважають гербарні збори зі західного регіону України (Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська, Тернопільська області). Поодинокі та нечисленні гербарні збори роду *Asplenium* приурочені до інших регіонів України, а також до країн Центральної, Південної та Західної Європи (Польща, Чехія, Угорщина, Румунія, Німеччина, Австрія, Франція, Італія, Іспанія тощо) (рис. 1-13).

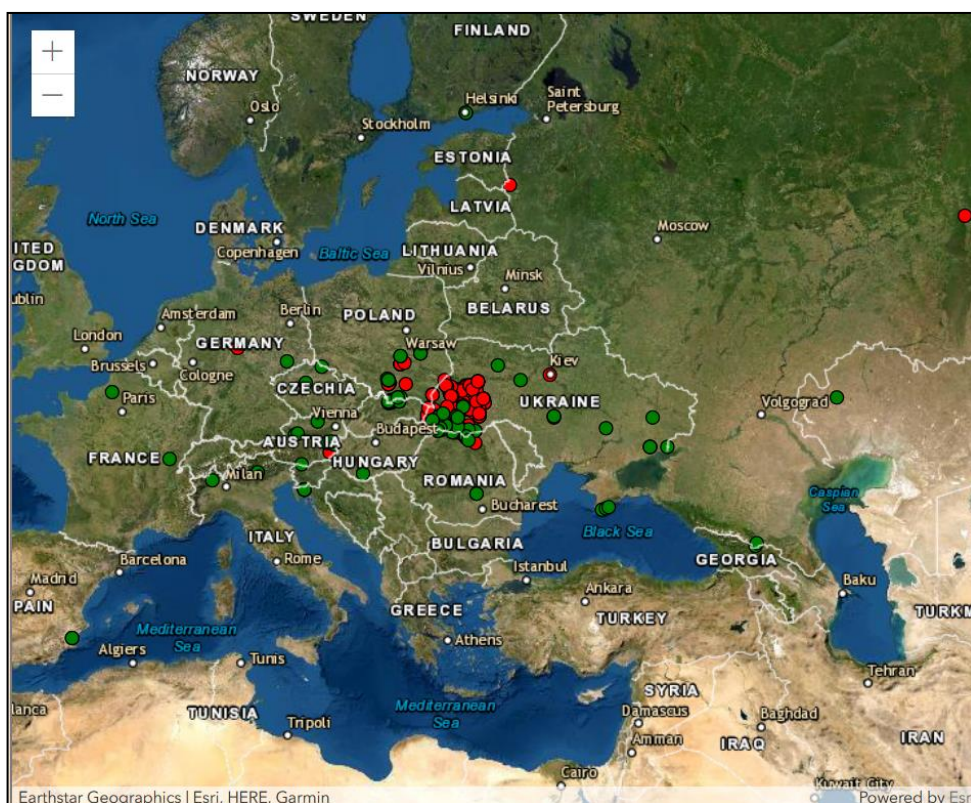

Рис. 1. Локалітети гербарних зразків роду *Asplenium* з гербарію LWS (червоним кольором позначено види з природоохоронним статусом, зеленим – без такого статусу).

***Asplenium adiantum-nigrum* L. – Асплений чорний**
(16 гербарних зразків – рис. 2)

ID: 22707 [EOH: SMNH000289]
 ID: 23054 [EOH: SMNH000296]
 ID: 23055 [EOH: SMNH000297]
 ID: 23056 [EOH: SMNH000298]
 ID: 23057 [EOH: SMNH000299]
 ID: 23058 [EOH: SMNH000300]
 ID: 23059 [EOH: SMNH000301]
 ID: 23060 [EOH: SMNH000302]

ID: 23061 [EOH: SMNH000303]
 ID: 23062 [EOH: SMNH000304]
 ID: 23122 [EOH: SMNH000305]
 ID: 23123 [EOH: SMNH000306]
 ID: 23124 [EOH: SMNH000307]
 ID: 23125 [EOH: SMNH000308]
 ID: 23389 [EOH: SMNH001625]
 ID: 23390 [EOH: SMNH001626]

***Asplenium ceterach* L. – Асплений скребничний**
(7 гербарних зразків – рис. 3)

ID: 35281 [ЕОН: SMNH004133] ID: 35288 [ЕОН: SMNH004137]
ID: 35285 [ЕОН: SMNH004134] ID: 35295 [ЕОН: SMNH004138]
ID: 35286 [ЕОН: SMNH004135] ID: 35296 [ЕОН: SMNH004139]
ID: 35287 [ЕОН: SMNH004136]

***Asplenium fissum* Willd. – Асплений розщеплений**
(3 гербарних зразки – рис. 4)

ID: 23126 [ЕОН: SMNH000309] ID: 23128 [ЕОН: SMNH000311]
ID: 23127 [ЕОН: SMNH000310]

***Asplenium fontanum* (L.) Bernh. – Асплений джерельний**
(3 гербарних зразки – рис. 5)

ID: 23129 [ЕОН: SMNH000312] ID: 23132 [ЕОН: SMNH000314]
ID: 23130 [ЕОН: SMNH000313]

***Asplenium* × *germanicum* Weis subsp. *heufleri* (Reichardt) A. Bobr.
– Асплений Гейфлера**
(3 гербарних зразки – рис. 6)

ID: 23038 [ЕОН: SMNH000293] ID: 23131 [ЕОН: SMNH000315]
ID: 23041 [ЕОН: SMNH000294]

***Asplenium marinum* L. – Асплений морський**
(3 гербарних зразки – рис. 7)

ID: 22984 [ЕОН: SMNH000290] ID: 23035 [ЕОН: SMNH000292]
ID: 22985 [ЕОН: SMNH000291]

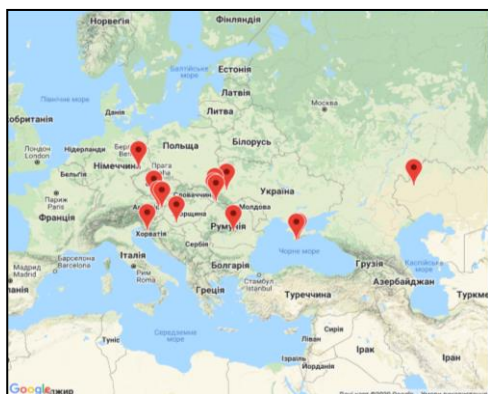

Рис. 2. Локалітети гербарних зразків *Asplenium adiantum-nigrum*.

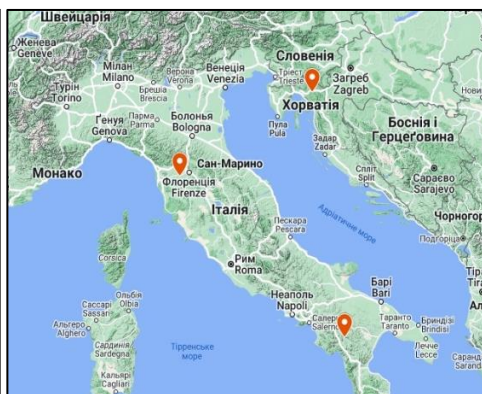

Рис. 3. Локалітети гербарних зразків *Asplenium ceterach*.

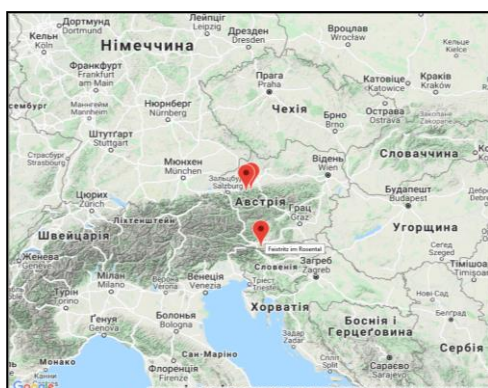

Рис. 4. Локалітети гербарних зразків *Asplenium fissum*.

Рис. 5. Локалітети гербарних зразків *Asplenium fontanum*.

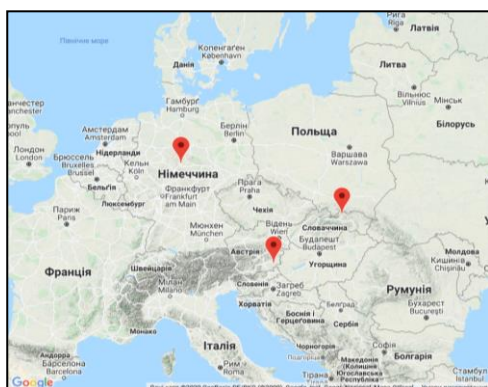

Рис. 6. Локалітети гербарних зразків *Asplenium x germanicum subsp. heufleri*.

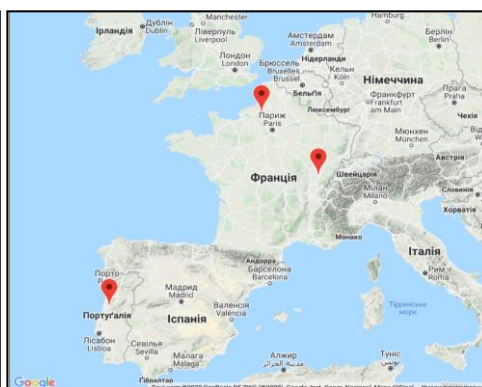

Рис. 7. Локалітети гербарних зразків *Asplenium marinum*.

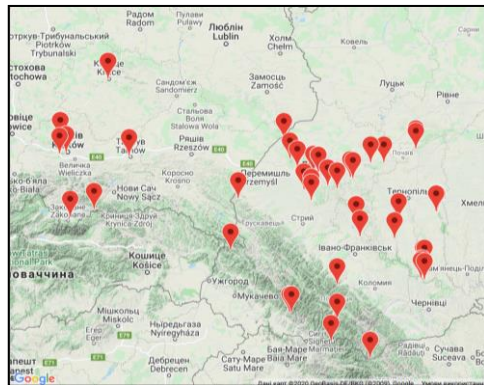

Рис. 8. Локалітети гербарних зразків *Asplenium ruta-muraria*.

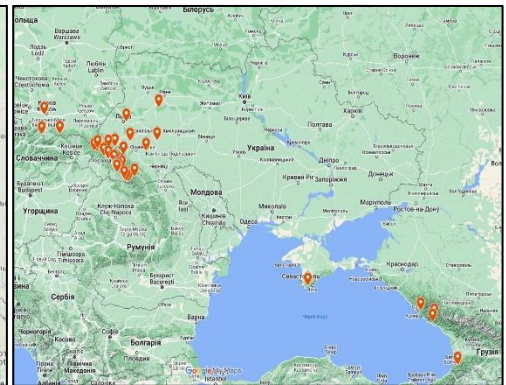

Рис. 9. Локалітети гербарних зразків *Asplenium scolopendrium*.

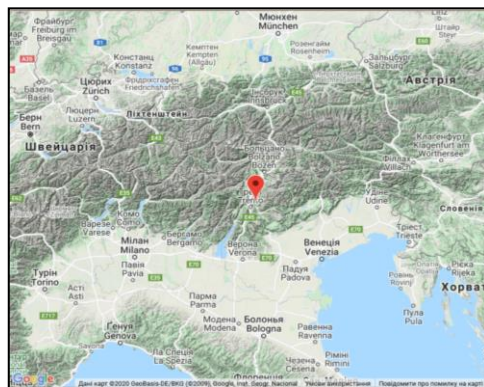

Рис. 10. Локалітети гербарних зразків *Asplenium seelosii*.

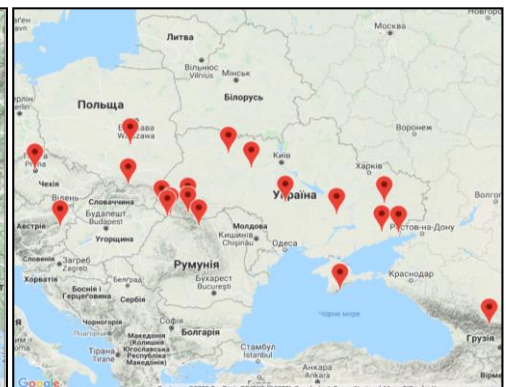

Рис. 11. Локалітети гербарних зразків *Asplenium septentrionale*.

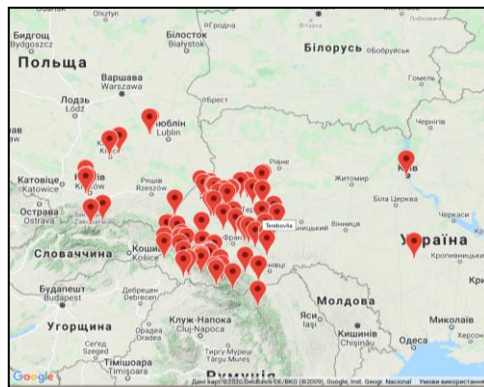

Рис. 12. Локалітети гербарних зразків *Asplenium trichomanes*.

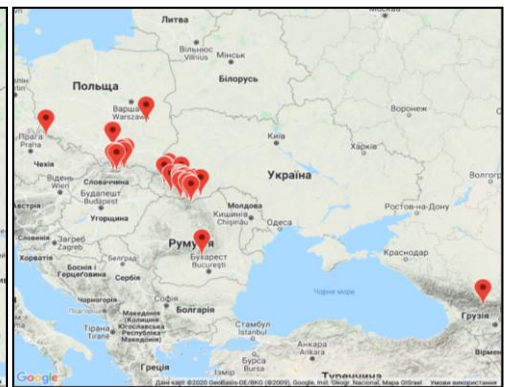

Рис. 13. Локалітети гербарних зразків *Asplenium viride*.

***Asplenium ruta-muraria* L. – Аспленій муровий**
(69 гербарних зразків – рис. 8)

ID: 22708 [EOH: SMNH000207]	ID: 22884 [EOH: SMNH000242]
ID: 22709 [EOH: SMNH000208]	ID: 22885 [EOH: SMNH000243]
ID: 22710 [EOH: SMNH000209]	ID: 22888 [EOH: SMNH000244]
ID: 22711 [EOH: SMNH000210]	ID: 22889 [EOH: SMNH000245]
ID: 22712 [EOH: SMNH000211]	ID: 22890 [EOH: SMNH000246]
ID: 22726 [EOH: SMNH000212]	ID: 22891 [EOH: SMNH000247]
ID: 22727 [EOH: SMNH000213]	ID: 22892 [EOH: SMNH000248]
ID: 22728 [EOH: SMNH000214]	ID: 22893 [EOH: SMNH000249]
ID: 22729 [EOH: SMNH000215]	ID: 22894 [EOH: SMNH000250]
ID: 22730 [EOH: SMNH000216]	ID: 22895 [EOH: SMNH000251]
ID: 22731 [EOH: SMNH000217]	ID: 22934 [EOH: SMNH000252]
ID: 22732 [EOH: SMNH000218]	ID: 22935 [EOH: SMNH000253]
ID: 22733 [EOH: SMNH000219]	ID: 22936 [EOH: SMNH000254]
ID: 22734 [EOH: SMNH000220]	ID: 22937 [EOH: SMNH000255]
ID: 22736 [EOH: SMNH000221]	ID: 22938 [EOH: SMNH000256]
ID: 22737 [EOH: SMNH000222]	ID: 22939 [EOH: SMNH000257]
ID: 22738 [EOH: SMNH000223]	ID: 22940 [EOH: SMNH000258]
ID: 22739 [EOH: SMNH000224]	ID: 22942 [EOH: SMNH000259]
ID: 22740 [EOH: SMNH000225]	ID: 22948 [EOH: SMNH000260]
ID: 22759 [EOH: SMNH000226]	ID: 22951 [EOH: SMNH000261]
ID: 22760 [EOH: SMNH000227]	ID: 22968 [EOH: SMNH000262]
ID: 22761 [EOH: SMNH000228]	ID: 22969 [EOH: SMNH000263]
ID: 22762 [EOH: SMNH000229]	ID: 22970 [EOH: SMNH000264]
ID: 22763 [EOH: SMNH000230]	ID: 22971 [EOH: SMNH000265]
ID: 22764 [EOH: SMNH000231]	ID: 22972 [EOH: SMNH000266]
ID: 22765 [EOH: SMNH000232]	ID: 22973 [EOH: SMNH000267]
ID: 22766 [EOH: SMNH000233]	ID: 22974 [EOH: SMNH000268]
ID: 22767 [EOH: SMNH000234]	ID: 22975 [EOH: SMNH000269]
ID: 22778 [EOH: SMNH000235]	ID: 22976 [EOH: SMNH000270]
ID: 22779 [EOH: SMNH000236]	ID: 22977 [EOH: SMNH000271]
ID: 22780 [EOH: SMNH000237]	ID: 22981 [EOH: SMNH000272]
ID: 22781 [EOH: SMNH000238]	ID: 22982 [EOH: SMNH000273]
ID: 22782 [EOH: SMNH000239]	ID: 22983 [EOH: SMNH000274]
ID: 22783 [EOH: SMNH000240]	ID: 34471 [EOH: SMNH004068]
ID: 22784 [EOH: SMNH000241]	

Asplenium scolopendrium L. – Асплений сколопендровий
(62 гербарних зразків – рис. 9)

ID: 34795 [EOH: SMNH004071]	ID: 35106 [EOH: SMNH004102]
ID: 34796 [EOH: SMNH004072]	ID: 35107 [EOH: SMNH004103]
ID: 34797 [EOH: SMNH004073]	ID: 35108 [EOH: SMNH004104]
ID: 34798 [EOH: SMNH004074]	ID: 35109 [EOH: SMNH004105]
ID: 34799 [EOH: SMNH004075]	ID: 35110 [EOH: SMNH004106]
ID: 34800 [EOH: SMNH004076]	ID: 35111 [EOH: SMNH004107]
ID: 34801 [EOH: SMNH004077]	ID: 35112 [EOH: SMNH004108]
ID: 34803 [EOH: SMNH004078]	ID: 35113 [EOH: SMNH004109]
ID: 34804 [EOH: SMNH004079]	ID: 35143 [EOH: SMNH004110]
ID: 35060 [EOH: SMNH004080]	ID: 35145 [EOH: SMNH004111]
ID: 35063 [EOH: SMNH004081]	ID: 35146 [EOH: SMNH004112]
ID: 35064 [EOH: SMNH004082]	ID: 35147 [EOH: SMNH004113]
ID: 35065 [EOH: SMNH004083]	ID: 35148 [EOH: SMNH004114]
ID: 35066 [EOH: SMNH004084]	ID: 35149 [EOH: SMNH004115]
ID: 35067 [EOH: SMNH004085]	ID: 35151 [EOH: SMNH004116]
ID: 35068 [EOH: SMNH004086]	ID: 35152 [EOH: SMNH004117]
ID: 35069 [EOH: SMNH004087]	ID: 35153 [EOH: SMNH004118]
ID: 35070 [EOH: SMNH004088]	ID: 35190 [EOH: SMNH004119]
ID: 35071 [EOH: SMNH004089]	ID: 35193 [EOH: SMNH004120]
ID: 35072 [EOH: SMNH004090]	ID: 35199 [EOH: SMNH004121]
ID: 35077 [EOH: SMNH004091]	ID: 35264 [EOH: SMNH004122]
ID: 35079 [EOH: SMNH004092]	ID: 35266 [EOH: SMNH004123]
ID: 35093 [EOH: SMNH004093]	ID: 35267 [EOH: SMNH004124]
ID: 35094 [EOH: SMNH004094]	ID: 35268 [EOH: SMNH004125]
ID: 35095 [EOH: SMNH004095]	ID: 35269 [EOH: SMNH004126]
ID: 35096 [EOH: SMNH004096]	ID: 35270 [EOH: SMNH004127]
ID: 35097 [EOH: SMNH004097]	ID: 35271 [EOH: SMNH004128]
ID: 35098 [EOH: SMNH004098]	ID: 35272 [EOH: SMNH004129]
ID: 35099 [EOH: SMNH004099]	ID: 35273 [EOH: SMNH004130]
ID: 35104 [EOH: SMNH004100]	ID: 35274 [EOH: SMNH004131]
ID: 35105 [EOH: SMNH004101]	ID: 35275 [EOH: SMNH004132]

***Asplenium seelosii* Leybold – Асплений Сілосо**
(1 гербарний зразок – рис. 10)

ID: 23388 [ЕОН: SMNH001624]

***Asplenium septentrionale* (L.) Hoffm. – Асплений північний**
(26 гербарних зразків – рис. 11)

ID: 23391 [ЕОН: SMNH001627]	ID: 23537 [ЕОН: SMNH001640]
ID: 23392 [ЕОН: SMNH001628]	ID: 23538 [ЕОН: SMNH001641]
ID: 23393 [ЕОН: SMNH001629]	ID: 23539 [ЕОН: SMNH001642]
ID: 23394 [ЕОН: SMNH001630]	ID: 23540 [ЕОН: SMNH001643]
ID: 23395 [ЕОН: SMNH001631]	ID: 23541 [ЕОН: SMNH001644]
ID: 23396 [ЕОН: SMNH001632]	ID: 23542 [ЕОН: SMNH001645]
ID: 23397 [ЕОН: SMNH001633]	ID: 23543 [ЕОН: SMNH001646]
ID: 23502 [ЕОН: SMNH001634]	ID: 23544 [ЕОН: SMNH001647]
ID: 23503 [ЕОН: SMNH001635]	ID: 23545 [ЕОН: SMNH001648]
ID: 23517 [ЕОН: SMNH001636]	ID: 23546 [ЕОН: SMNH001649]
ID: 23523 [ЕОН: SMNH001637]	ID: 23547 [ЕОН: SMNH001650]
ID: 23528 [ЕОН: SMNH001638]	ID: 23548 [ЕОН: SMNH001651]
ID: 23536 [ЕОН: SMNH001639]	ID: 23549 [ЕОН: SMNH001652]

***Asplenium trichomanes* L. – Асплений волосовидний**
(113 гербарних зразків – рис. 12)

ID: 23344 [ЕОН: SMNH000332]	ID: 23722 [ЕОН: SMNH000389]
ID: 23360 [ЕОН: SMNH000333]	ID: 23723 [ЕОН: SMNH000390]
ID: 23584 [ЕОН: SMNH000334]	ID: 23724 [ЕОН: SMNH000391]
ID: 23585 [ЕОН: SMNH000335]	ID: 23725 [ЕОН: SMNH000392]
ID: 23586 [ЕОН: SMNH000336]	ID: 23726 [ЕОН: SMNH000393]
ID: 23587 [ЕОН: SMNH000337]	ID: 23727 [ЕОН: SMNH000394]
ID: 23588 [ЕОН: SMNH000338]	ID: 23728 [ЕОН: SMNH000395]
ID: 23589 [ЕОН: SMNH000339]	ID: 23729 [ЕОН: SMNH000396]
ID: 23590 [ЕОН: SMNH000340]	ID: 23782 [ЕОН: SMNH000397]
ID: 23591 [ЕОН: SMNH000341]	ID: 23783 [ЕОН: SMNH000398]
ID: 23592 [ЕОН: SMNH000342]	ID: 23784 [ЕОН: SMNH000399]
ID: 23593 [ЕОН: SMNH000343]	ID: 23785 [ЕОН: SMNH000400]
ID: 23604 [ЕОН: SMNH000344]	ID: 23786 [ЕОН: SMNH000401]

ID: 23605 [EOH: SMNH000345]	ID: 23787 [EOH: SMNH000402]
ID: 23606 [EOH: SMNH000346]	ID: 23788 [EOH: SMNH000403]
ID: 23607 [EOH: SMNH000347]	ID: 23789 [EOH: SMNH000404]
ID: 23608 [EOH: SMNH000348]	ID: 23790 [EOH: SMNH000405]
ID: 23609 [EOH: SMNH000349]	ID: 23791 [EOH: SMNH000406]
ID: 23610 [EOH: SMNH000350]	ID: 23796 [EOH: SMNH000407]
ID: 23611 [EOH: SMNH000351]	ID: 23797 [EOH: SMNH000408]
ID: 23612 [EOH: SMNH000352]	ID: 23798 [EOH: SMNH000409]
ID: 23614 [EOH: SMNH000353]	ID: 23799 [EOH: SMNH000410]
ID: 23615 [EOH: SMNH000354]	ID: 23800 [EOH: SMNH000411]
ID: 23624 [EOH: SMNH000355]	ID: 23801 [EOH: SMNH000412]
ID: 23625 [EOH: SMNH000356]	ID: 23802 [EOH: SMNH000413]
ID: 23626 [EOH: SMNH000357]	ID: 23803 [EOH: SMNH000414]
ID: 23627 [EOH: SMNH000358]	ID: 23804 [EOH: SMNH000415]
ID: 23628 [EOH: SMNH000359]	ID: 23805 [EOH: SMNH000416]
ID: 23629 [EOH: SMNH000360]	ID: 23808 [EOH: SMNH000417]
ID: 23630 [EOH: SMNH000361]	ID: 23809 [EOH: SMNH000418]
ID: 23631 [EOH: SMNH000362]	ID: 23810 [EOH: SMNH000419]
ID: 23632 [EOH: SMNH000363]	ID: 23811 [EOH: SMNH000420]
ID: 23633 [EOH: SMNH000364]	ID: 23812 [EOH: SMNH000421]
ID: 23678 [EOH: SMNH000365]	ID: 23813 [EOH: SMNH000422]
ID: 23679 [EOH: SMNH000366]	ID: 23814 [EOH: SMNH000423]
ID: 23680 [EOH: SMNH000367]	ID: 23815 [EOH: SMNH000424]
ID: 23681 [EOH: SMNH000368]	ID: 23816 [EOH: SMNH000425]
ID: 23682 [EOH: SMNH000369]	ID: 23817 [EOH: SMNH000426]
ID: 23683 [EOH: SMNH000370]	ID: 23846 [EOH: SMNH000427]
ID: 23684 [EOH: SMNH000371]	ID: 23847 [EOH: SMNH000428]
ID: 23685 [EOH: SMNH000372]	ID: 23848 [EOH: SMNH000429]
ID: 23686 [EOH: SMNH000373]	ID: 23849 [EOH: SMNH000430]
ID: 23687 [EOH: SMNH000374]	ID: 23850 [EOH: SMNH000431]
ID: 23688 [EOH: SMNH000375]	ID: 23851 [EOH: SMNH000432]
ID: 23701 [EOH: SMNH000376]	ID: 23852 [EOH: SMNH000433]
ID: 23702 [EOH: SMNH000377]	ID: 23853 [EOH: SMNH000434]
ID: 23703 [EOH: SMNH000378]	ID: 23854 [EOH: SMNH000435]
ID: 23704 [EOH: SMNH000379]	ID: 23855 [EOH: SMNH000436]
ID: 23705 [EOH: SMNH000380]	ID: 23889 [EOH: SMNH000437]
ID: 23706 [EOH: SMNH000381]	ID: 23906 [EOH: SMNH000438]
ID: 23707 [EOH: SMNH000382]	ID: 23914 [EOH: SMNH000439]

ID: 23708 [EOH: SMNH000383]	ID: 23916 [EOH: SMNH000440]
ID: 23709 [EOH: SMNH000384]	ID: 23917 [EOH: SMNH000441]
ID: 23710 [EOH: SMNH000385]	ID: 23918 [EOH: SMNH000442]
ID: 23719 [EOH: SMNH000386]	ID: 23919 [EOH: SMNH000443]
ID: 23720 [EOH: SMNH000387]	ID: 24311 [EOH: SMNH001486]
ID: 23721 [EOH: SMNH000388]	

***Asplenium viride* Huds. – Асплений зелений**
(67 гербарних зразків – рис. 13)

ID: 23920 [EOH: SMNH001420]	ID: 24066 [EOH: SMNH001454]
ID: 23921 [EOH: SMNH001421]	ID: 24067 [EOH: SMNH001455]
ID: 23922 [EOH: SMNH001422]	ID: 24068 [EOH: SMNH001456]
ID: 23923 [EOH: SMNH001423]	ID: 24069 [EOH: SMNH001457]
ID: 23924 [EOH: SMNH001424]	ID: 24070 [EOH: SMNH001458]
ID: 23936 [EOH: SMNH001425]	ID: 24071 [EOH: SMNH001459]
ID: 23937 [EOH: SMNH001426]	ID: 24072 [EOH: SMNH001460]
ID: 23938 [EOH: SMNH001427]	ID: 24073 [EOH: SMNH001461]
ID: 23939 [EOH: SMNH001428]	ID: 24096 [EOH: SMNH001462]
ID: 23940 [EOH: SMNH001429]	ID: 24097 [EOH: SMNH001463]
ID: 23941 [EOH: SMNH001430]	ID: 24098 [EOH: SMNH001464]
ID: 23942 [EOH: SMNH001431]	ID: 24099 [EOH: SMNH001465]
ID: 23943 [EOH: SMNH001432]	ID: 24100 [EOH: SMNH001466]
ID: 23944 [EOH: SMNH001433]	ID: 24101 [EOH: SMNH001467]
ID: 23945 [EOH: SMNH001434]	ID: 24103 [EOH: SMNH001468]
ID: 23958 [EOH: SMNH001435]	ID: 24104 [EOH: SMNH001469]
ID: 23959 [EOH: SMNH001436]	ID: 24105 [EOH: SMNH001470]
ID: 23960 [EOH: SMNH001437]	ID: 24107 [EOH: SMNH001471]
ID: 23961 [EOH: SMNH001438]	ID: 24120 [EOH: SMNH001472]
ID: 23962 [EOH: SMNH001439]	ID: 24121 [EOH: SMNH001473]
ID: 23963 [EOH: SMNH001440]	ID: 24122 [EOH: SMNH001474]
ID: 23964 [EOH: SMNH001441]	ID: 24123 [EOH: SMNH001475]
ID: 23965 [EOH: SMNH001442]	ID: 24124 [EOH: SMNH001476]
ID: 23966 [EOH: SMNH001443]	ID: 24125 [EOH: SMNH001477]
ID: 23967 [EOH: SMNH001444]	ID: 24126 [EOH: SMNH001478]
ID: 23968 [EOH: SMNH001445]	ID: 24127 [EOH: SMNH001479]
ID: 24058 [EOH: SMNH001446]	ID: 24128 [EOH: SMNH001480]

ID: 24059 [ЕОН: SMNH001447]	ID: 24129 [ЕОН: SMNH001481]
ID: 24060 [ЕОН: SMNH001448]	ID: 24308 [ЕОН: SMNH001482]
ID: 24061 [ЕОН: SMNH001449]	ID: 24309 [ЕОН: SMNH001483]
ID: 24062 [ЕОН: SMNH001450]	ID: 24310 [ЕОН: SMNH001484]
ID: 24063 [ЕОН: SMNH001451]	ID: 24312 [ЕОН: SMNH001485]
ID: 24064 [ЕОН: SMNH001452]	ID: 24312 [ЕОН: SMNH006389]
ID: 24065 [ЕОН: SMNH001453]	

Гербарні зразки роду *Asplenium* з музейної колекції судинних рослин відповідають вимогам щодо основного фонду, вони змонтовані, забезпечені етикетками та інвентарними номерами (рис. 14). Окремі представники роду мають певний природоохоронний статус у межах цілої України та окремих її регіонів. Так, два види внесені до Червоної книги України (2009) та Переліку видів ... (2021), зокрема *Asplenium* × *heufleri* Reichardt (*A.* × *germanicum* subsp. *heufleri*) із національним природоохоронним статусом «зникаючий» та *A. adiantum-nigrum* як «рідкісний». Інші п'ять видів перебувають в офіційних переліках регіонально рідкісних рослин для окремих регіонів України (Офіційні переліки ..., 2012; Кагало, Сичак, 2014; Офіційний перелік ..., 2013; Перелік регіонально рідкісних ..., 2018), у тому числі: *A. ruta-muraria*: (Дніпропетровська, Донецька, Київська, Луганська, Рівненська, Тернопільська та Херсонська обл.), *A. scolopendrium* (Закарпатська, Івано-Франківська, Київська, Львівська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька обл.), *A. septentrionale* (Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Луганська, Рівненська, Чернівецька обл. та Автономна Республіка Крим), *A. trichomanes* (Волинська, Донецька, Запорізька, Київська, Луганська, Полтавська, Рівненська та Тернопільська обл.) і *A. viride* (Івано-Франківська та Львівська обл.).

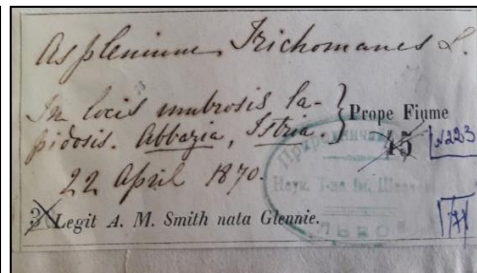
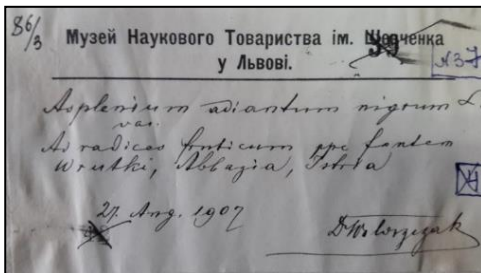
Серед представлених у гербарії LWS зразків роду *Asplenium* є й такі, що належать видам з глобальним природоохоронним статусом. Зокрема, *A. fissum* належить до категорії NT (Near Threatened) згідно останньої версії «Червоного списку МСОП» (Christenhusz, et al., 2017a). Цей вид у природній флорі представлений переважно в регіоні Адріатичного і Середземного морів, але частково заходить у Сербію, Болгарію та навіть на північ Австрії. Він охороняється на законодавчому рівні у Франції (Union internationale..., 2012), Німеччині (Koltzenburg, 2024) і Швейцарії (Moser, et al., 2002).

Слід звернути увагу на те що, до «Червоного списку МСОП» також занесено *A. fontanum* (Christenhusz, et al., 2017b), але зі статусом LC (Least Concern), тобто таким що не підлягає охороні. Як зазначено (Christenhusz, et al., 2017b), сучасний стан популяції цього виду є стабільним. Загалом вид має південно-західно-європейський ареал з окремими диз'юнктивними осередками в Італії, Німеччині, Люксембургу і навіть на півдні Іспанії, на межі з Африканським континентом. Найближчі до України локалітети цього виду були відомі з регіону Кошице (Словаччина) і Мішкольц (Словаччина), але вважаються на сьогодні втраченими (Witkowski, Król, Solarz, 2003; Király, 2007).

А

В

Б

Г

Рис. 14. Приклад гербарного зразка та етикетки *Asplenium adiantum-nigrum* (А, Б) і *A. trichomanes* (В, Г).

Висновки

На підставі проведеного обліку і порівняльного аналізу гербарних зразків роду *Asplenium* із застосуванням електронної бази даних «Біорізноманіття України» / «Biodiversity of Ukraine» в основному фонді колекції судинних рослин гербарію LWS зафіксовано 12 видів, загалом представлених 372 гербарними зразками. За кількістю зразків переважають наступні види: *Asplenium trichomanes* (125), *A. ruta-muraria* (69), *A. viride* (71), *A. scolopendrium* (62) та *A. septentrionale* (27 зразків), що пов'язано з частотою трапляння зазначених видів, головню, на теренах України та регіональною специфікою гербарної колекції. Згідно з географічним розподілом місцезнаходжень домінують гербарні збори зі західного регіону України (Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська і Тернопільська області). Поодинокі та нечисленні гербарні збори роду *Asplenium* приурочені до інших регіонів України, а також до країн Центральної, Південної та Західної Європи (Польща, Чехія, Угорщина, Румунія, Німеччина, Австрія, Франція, Італія, Іспанія тощо). У складі музейної колекції в наявності сім представників роду, що мають природоохоронний статус у межах цілої України та окремих її регіонів. Так, два види (*Asplenium* × *heufleri* (*A.* × *germanicum* subsp. *heufleri*) та *A. adiantum-nigrum*) внесені до Червоної книги України (2009) та Переліку видів ... (2021). Інші п'ять видів (*A. ruta-muraria*, *A. scolopendrium*, *A. septentrionale*, *A. viride* та *A. trichomanes*) перебувають в офіційних переліках регіонально рідкісних рослин для окремих регіонів України. Отримані результати можуть бути використані насамперед при плануванні перспективних ботанічних (хорологічних, созологічних тощо) досліджень та організації екологічного моніторингу раритетних видів роду.

Статтю підготовлено в межах проекту «Оцифрування природничо-історичних колекцій, пошкоджених унаслідок бойових дій та пов'язаних із ними факторів: розробка протоколів та впровадження на базі Державного музею природознавства НАН України» (№ 2022.01/0013), що фінансується Національним фондом досліджень України в межах грантової програми «Наука для відновлення України у воєнний та післявоєнний періоди».

- Безсмертна О.О., Перегрим М.М., Вашека О.В. 2012. Рід *Asplenium* L. (Aspleniaceae) у природній флорі України. *Укр. ботан. журн.* Т. 69 № 4. С. 544–558.
- Вашека О.В., Безсмертна О.О. 2012. Атлас папоротей флори України. К. : КНУ. 160 с.
- Визначник рослин Українських Карпат. 1977. Київ : Наук. думка. 434 с.
- Голубев В.Н. 1996. Биологическая флора Крыма. Ялта: ГНБС. 86 с.
- Кагало О.О., Сичак Н.М. 2014. Матеріали для нового (уточненого) переліку видів рослин, що потребують охорони на території Львівської області як основа для підготовки «Червоної книги Львівської області. Рослинний світ». *Наукові основи збереження біотичної різноманітності.* Т. 5(12) № 1. С. 59–80.
- Определитель высших растений Украины. 1987. Киев : Наук. думка. 548 с.
- Офіційний перелік регіонально рідкісних рослин Криму. [online]. 2013. Доступне https://uk.wikipedia.org/wiki/Офіційний_перелік_регіонально_рідкісних_рослин_Криму [Дата звернення 19 липня 2024 року]
- Офіційні переліки регіонально рідкісних рослин адміністративних територій України (довідкове видання). 2012. Укладачі: докт. біол. наук, проф. Т.Л. Андрієнко, канд. біол. наук М.М. Перегрим. Київ: Альтерпрес. 148 с.

- Перелік видів рослин та грибів, що заносяться до Червоної книги України (рослинний світ) [Online]. 2021. Доступне <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0370-21#Text> [Дата звернення 19 липня 2024 року]
- Перелік регіонально рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин на території Рівненської області [online]. 2018. Доступне <https://ror.gov.ua/rishennya-oblasnoyi-radi-7-sklikannya/1229-pro-zatverdzhennya-pereliku-regionalno-ridkisinih-i-taki> [Дата звернення 20 липня 2024 року]
- Флора УРСР. 1938. Київ : Наук. думка. Т. I. 200 с.
- Червона книга України. Рослинний світ. 2009. Київ : Глобалконсалтинг. 900 с.
- Christenhusz M., Bento Elias R., Dyer R., Ivanenko Y., Rouhan G., Rumsey F., Väre H. 2017a. *Asplenium fissum*. The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T83470818A83471022. Digital resource at <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-2.RLTS.T83470818A83471022.en>. Accessed on 23 November 2024.
- Christenhusz M., Bento Elias R., Dyer R., Ivanenko Y., Rouhan G., Rumsey F., Väre H. 2017b. *Asplenium fontanum*. The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T83471677A83472050. Digital resource at <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-2.RLTS.T83471677A83472050.en>. Accessed on 23 November 2024.
- Hassler M. 2019. World Ferns: Checklist of Ferns and Lycophytes of the World (version Nov 2018). In: Roskov Y., Ower G., Orrell T., Nicolson D., Bailly N., Kirk P.M., Bourgoin T., DeWalt R.E., Decock W., Nieukerken E. van, Zarucchi J., Penev L., eds. (2019). Species 2000 & ITIS Catalogue of Life, 2019 Annual Checklist. Digital resource at www.catalogueoflife.org/annual-checklist/2019. Species 2000: Naturalis, Leiden, the Netherlands. ISSN 2405-884X.
- Király G. 2007. Vörös Lista: A magyarországi edényes flóra veszélyeztetett fajai. Sajtó kiadás, Sopron. 73 p.
- Knapp J.A. 1872. Die Bisher Bekannten Pflanzen Galiziens und der Bukowina. Wien, 520 s.
- Koltzenburg M. 2024. *Asplenium*. In: Die Flora Deutschlands und angrenzender Länder. 98. Auflage. (Schmeil-Fitschen). Verlag Quelle & Meyer, Wiebelsheim S. 137.
- Moser D., Gygax A., Bäuml B., Wyler N., Palese R. 2002. Rote Liste der gefährdeten Farn- und Blütenpflanzen der Schweiz. Bundesamt für Umwelt, Wald und Landschaft, Bern; Zentrum des Datenverbundnetzes der Schweizer Flora, Chambésy; Conservatoire et Jardin botaniques de la Ville de Genève, Chambésy. 118 S.
- Union internationale pour la conservation de la nature et de ses ressources Comité français. 2012. La Liste rouge des espèces menacées en France: crustacés d'eau douce de France métropolitaine. IUCN France, Muséum national d'histoire naturelle.
- Witkowski Z.J., Król W., Solarz W. 2003. Carpathian list of endangered species. WWF and Institute of Nature Conservation, Polish Academy of Sciences, Vienna-Krakow. 84 p.

Kuzyarin O.T., Novikov A.V.

The genus *Asplenium* L. (Aspleniaceae) in the collection of vascular plants of the LWS herbarium

*The appearance and subsequent analysis of herbarium specimens for the genus *Asplenium* L. in the collection of vascular plants of the herbarium LWS of the State Museum of Natural History NASU were carried out. For these purposes, the electronic database «Biodiversity of Ukraine» has been applied. In the principal fund for herbarium of vascular plants of the Museum 12 species of the genus *Asplenium* (373 herbarium specimens) were registered. They are ordered by the number of representing specimens (descending) in the next way: *Asplenium trichomanes* L. (113 specimens), *A. ruta-muraria* L. (69), *A. viride* Huds. (67), *A. scolopendrium* L. (62), *A. septentrionale* (L.) Hoffm. (26), *A. adiantum-nigrum* L. (16), *A. ceterach* L. (7), *A. fissum* Willd. (3), *A. fontanum* (L.) Bernh. (3), *A. germanicum* Weis subsp. *heufleri* (Reichardt) A. Bobr. (3), *A. marinum* L. (3) and *A. seelosii* Leybold (1). The localities of herbarium collections from the western region of Ukraine (Lviv, Ivano-Frankivsk, Zakarpattia, and Ternopil regions) prevail. Only some unnumbered herbarium collections of the genus *Asplenium* are confined to other regions of Ukraine, as well as to the countries of Central, Southern and Western Europe (Poland, Czech Republic, Hungary, Romania, Germany, Austria, France, Italy, Spain, etc.). Seven representatives of the genus from the Museum collection have conservation status. In particular, two species (*A. × germanicum* subsp. *heufleri* and *A. adiantum-nigrum*) are protected at the national level, and the other five species (*A. ruta-muraria*, *A. scolopendrium*, *A. septentrionale*, *A. viride* and *A. trichomanes*) are included in the official lists of regionally rare plants within certain regions of Ukraine.*

Keywords: *Asplenium*, vascular plants, herbarium collection, main fund, localities, rare species, electronic database «Biodiversity of Ukraine», State Museum of Natural History.